

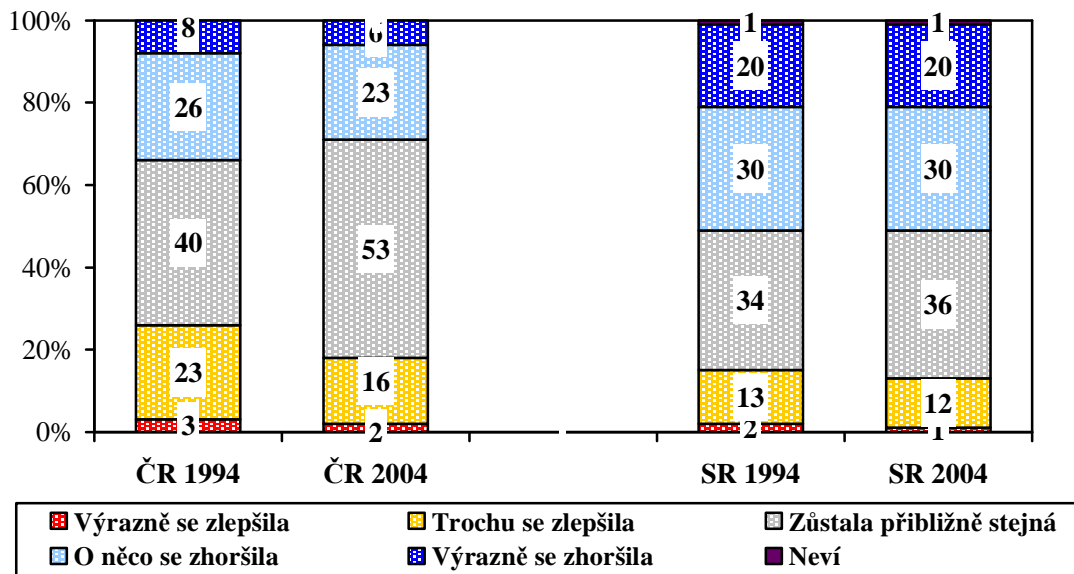
ČEŠI POCIŤUJÍ SVOJI FINANČNÍ SITUACI JAKO STABILNĚJŠÍ NEŽ SLOVÁCI

Následující údaje vycházejí ze společného výzkumu veřejného mínění uskutečněného společnostmi STEM – Středisko empirických výzkumů a IVO – Inštitút pre verejné otázky v Bratislavě v závěru roku 2004. Projekt navazuje na stejný česko–slovenský srovnávací výzkum, který se uskutečnil přesně před 10 lety. Zjištění tak umožňují unikátní srovnání vývoje a aktuálního stavu názorů veřejnosti na situaci v obou částech bývalé federace. Oba výzkumy jsou reprezentativní pro dospělou populaci ve věku od 18 let. V České republice proběhl výzkum ve dnech 29. 11. – 7. 12. 2004, na Slovensku ve dnech 12. – 22. 11. 2004. V ČR bylo dotázáno 1681 respondentů, v SR 1277 respondentů.

Jedním z indikátorů stavu společnosti je vývoj finanční situace domácností a jeho subjektivní reflexe. Z dat citovaných výzkumů je zřejmé, že situace v české a slovenské společnosti je v mnohém odlišná. V čem se názory Čechů a Slováků shodují, je hodnocení aktuální materiální situace jejich domácností. V České republice, stejně jako na Slovensku, se většina obyvatel domnívá, že z hlediska příjmů a majetku je jejich domácnost průměrně zajištěná (v ČR 61 %, v SR 59 %). Velmi podobné je v obou zemích i rozložení těch, kteří považují vlastní domácnost za velmi dobře nebo alespoň slušně zabezpečenou (15 % v ČR a 13 % na Slovensku) i těch, kteří naopak hodnotí svoji celkovou materiální situaci jako podprůměrnou či velmi špatnou (jako špatně zajištěnou či v zásadě chudou vidí svoji domácnost 24 % Čechů a 28 % Slováků).

Zřetelné rozdíly mezi českou a slovenskou společností jsou ovšem ve vnímání vývoje finanční situace domácností v posledním období. Zatímco údaje za Českou republiku ukazují na určitou stabilitu (53 % obyvatel ČR se domnívá, že stav financí jejich domácnosti se za poslední rok nijak významně nezměnil), na Slovensku vyznívá meziroční bilancování jako změna směrem k horšímu (polovina slovenských obyvatel vidí finanční podmínky své domácnosti jako horší než byly před rokem). Větší ustálenost ekonomických poměrů českých domácností je patrná i ze srovnání s rokem 1994. Oproti situaci v roce 94 je dnes v České republice podíl lidí hovořících o stabilitě finančních poměrů své domácnosti vyšší, a to jak na úkor změn směrem k lepšímu, tak i změn k horšímu. Porovnání roku 1994 a 2004 na Slovensku žádný posun neukazuje. Současná situace je z hlediska dynamiky meziročních změn finančních poměrů slovenských domácností úplně stejná, jako byla v roce 1994.

"Jaká je finanční situace Vaší domácnosti v porovnání se situací před rokem?" (%)

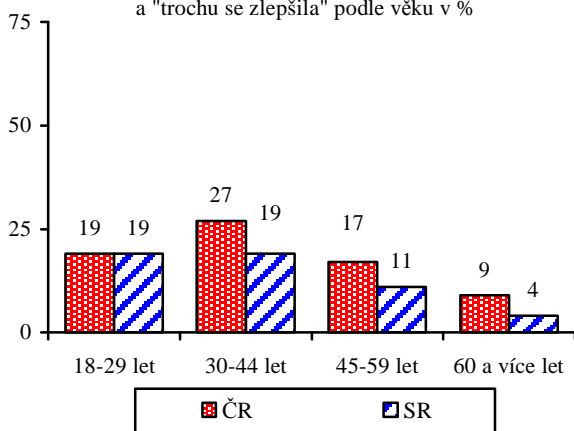

Pramen: STEM Praha, 1994 a 2004, FOCUS Bratislava, 1994, a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, 2004

Hodnocení meziročních změn finanční situace domácnosti je v obou zemích závislé na úrovni dosaženého vzdělání. Čím je vzdělání vyšší, tím větší je pravděpodobnost, že ekonomické poměry domácnosti budou pociťovány jako zlepšující se. V obou zemích hovoří o zlepšení situace domácnosti častěji také mladší lidé (na Slovensku ve věku od 18 do 44 let, v Česku hlavně ve věku 30 - 44 let). Směrem k vyššímu věku narůstá podíl lidí přesvědčených o zhoršování ekonomických podmínek jejich domácnosti. Závislost na věku je silnější na Slovensku než v Čechách.

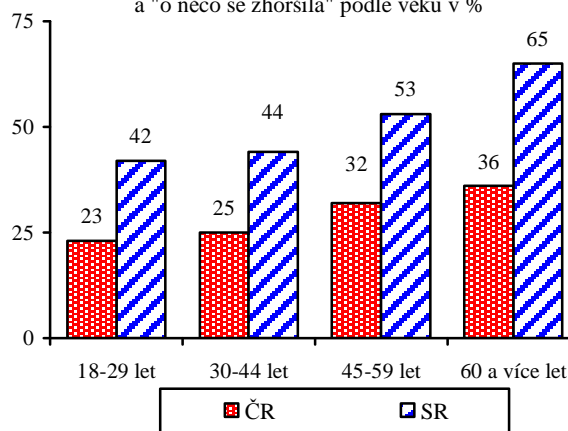
"Jaká je finanční situace Vaší domácnosti v porovnání se situací před rokem?"

součet odpovědí "výrazně se zlepšila" a "trochu se zlepšila" podle věku v %

"Jaká je finanční situace Vaší domácnosti v porovnání se situací před rokem?"

součet odpovědí "výrazně se zhoršila" a "o něco se zhoršila" podle věku v %

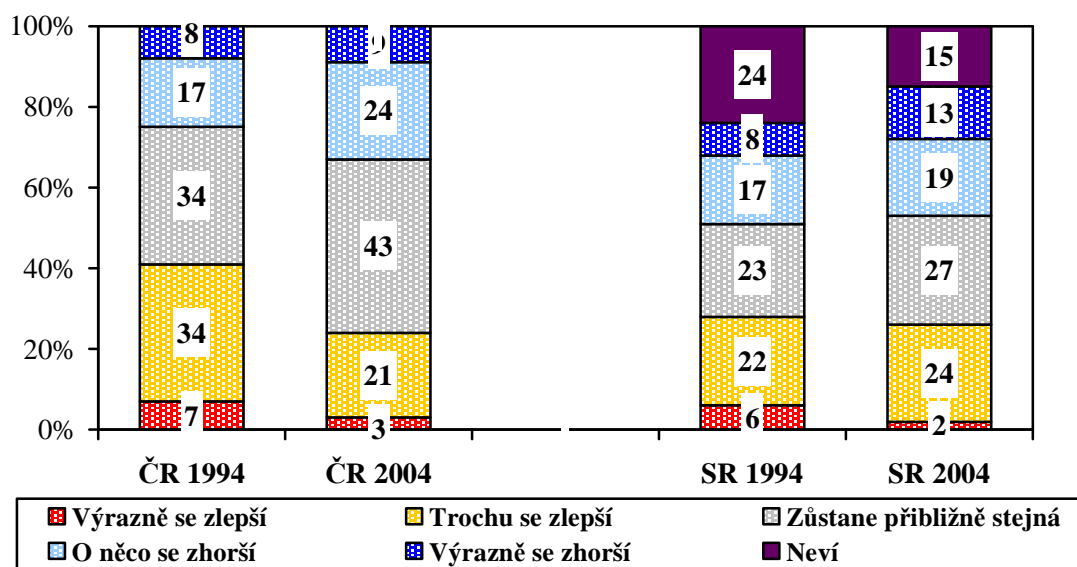

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004, a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, listopad 2004

Menší dynamika změn finančních podmínek českých domácností není pouze otázkou minulého vývoje, ale promítá se i do představ o budoucnosti. Češi častěji než Slováci předpokládají, že finanční situace jejich domácnosti bude i za pět let zhruba taková jako je dnes (v ČR 43 %, v SR 27 % obyvatel). Vedle toho působí na první pohled poněkud paradoxně, že podíly občanů, kteří v příštích pěti letech očekávají buď zlepšení nebo naopak zhoršení ekonomických podmínek svých domácností, se v obou zemích nijak významně neliší, tvoří je zhruba čtvrtina optimistů a třetina pesimistů. Je to způsobeno tím, že na rozdíl od České republiky existuje na Slovensku ne zcela zanedbatelná skupina lidí, kteří si nejsou dalším vývojem své finanční situace jisti a odpovídají „nevím“ (15 %). S takovou odpovědí se ve výzkumu obyvatel České republiky nesetkáme.

Zajímavý pohled na poměry v obou zemích poskytuje srovnání představ o dalším vývoji finančních poměrů domácností v letech 1994 a 2004. Tady se ukazuje, že oproti roku 94 je dnes v České republice zřetelně méně lidí, kteří očekávají, že jejich finanční poměry se budou v následujících letech zlepšovat (v roce 94 41 %, dnes 24 %). Na Slovensku žádný takový úbytek optimistických názorů nenajdeme. Podíl lidí věřících ve zlepšování, je dnes na Slovensku úplně stejný, jako byl v roce 1994 (27 %).

"Jaká odhadujete, že bude finanční situace Vaší domácnosti za pět let ve srovnání s dnešní situací?" (%)

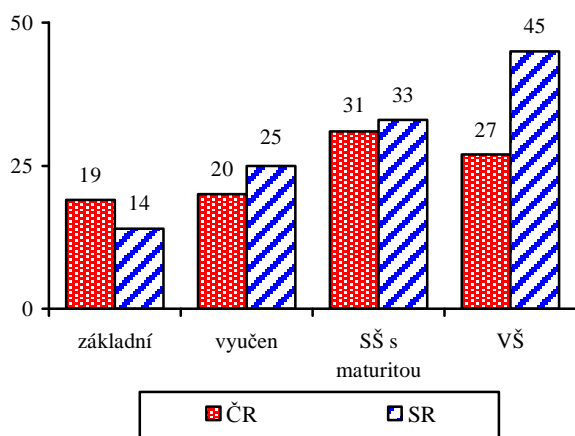

Pramen: STEM Praha, 1994 a 2004, FOCUS Bratislava, 1994, a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, 2004

Také odhad situace v horizontu příštích pěti let souvisí v obou zemích s věkem a vzděláním. Zatímco však v ČR jsou očekávání nejmladší (18-29 let) a mladší střední (30-44 let) generace velmi podobná (33 % resp. 32 % pozitivních odpovědí), na Slovensku je optimismus nejmladší generace jasně největší (42 % pozitivních odpovědí, zatímco mladší střední generace 31 %). Rovněž rozdíly v posuzování vyhlídek do budoucna podmíněné vzděláním jsou na Slovensku výraznější než v České republice.

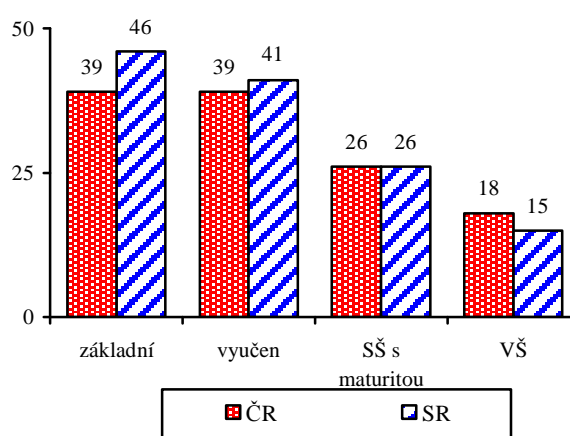
"Jaká odhadujete, že bude finanční situace Vaší domácnosti za pět let ve srovnání s dnešní situací?"

součet odpovědí "výrazně se zlepší" a "trochu se zlepší" podle vzdělání v %

"Jaká odhadujete, že bude finanční situace Vaší domácnosti za pět let ve srovnání s dnešní situací?"

součet odpovědí "výrazně se zhorší" a "o něco se zhorší" podle vzdělání v %

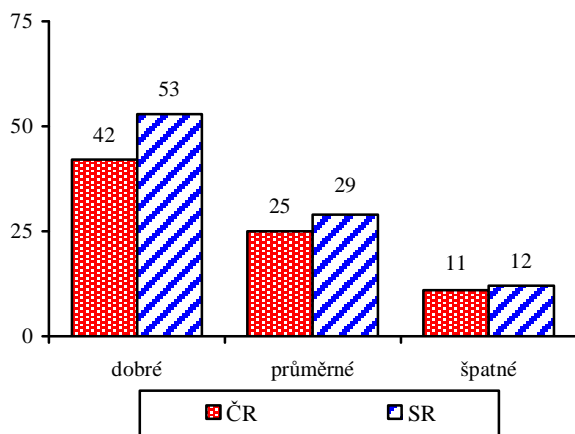

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004, a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, listopad 2004

Jak v Česku, tak na Slovensku je optimismus při posuzování budoucnosti vlastní zejména lépe situovaným lidem a naopak pesimistická očekávání jsou častější u lidí, kteří považují svoji současnou materiální situaci za špatnou.

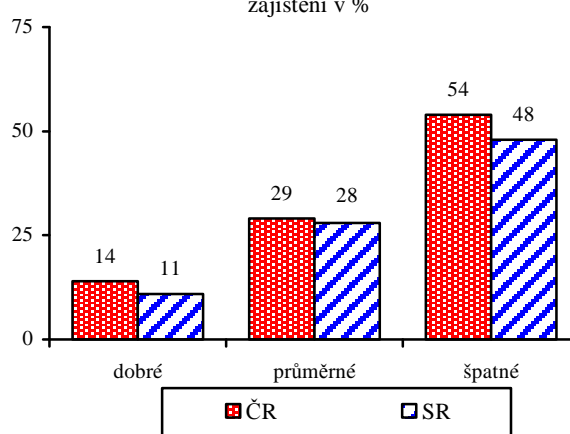
"Jaká odhadujete, že bude finanční situace Vaší domácnosti za pět let ve srovnání s dnešní situací?"

součet odpovědí "výrazně se zlepší" a "trochu se zlepší" podle materiálního zajištění v %

"Jaká odhadujete, že bude finanční situace Vaší domácnosti za pět let ve srovnání s dnešní situací?"

součet odpovědí "výrazně se zhorší" a "o něco se zhorší" podle materiálního zajištění v %

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004, a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, listopad 2004

Rozdílné posuzování vývoje finanční situace domácností v České republice a na Slovensku má celou řadu historických souvislostí, nepochybně je ale také ovlivněno různou hloubkou reforem v posledním období. To, že na rozdíl od roku 1994 se dnes v očekáváních do budoucna Češi a Slováci tolik neliší, lze interpretovat také tak, že za větší stabilitou finančních podmínek českých domácností se skrývá jakési ustrnutí české společnosti, které pro nejbližší léta do budoucna bere lidem naději na změny k lepšímu.